

„Stare i nowe” problemy badawcze w geografii społeczno-ekonomicznej, Sitek S. (red.), 2018, z. 8, Polskie Towarzystwo Geograficzne Oddział Katowicki, Uniwersytet Śląski Wydział Nauk o Ziemi, Sosnowiec, s. 139–149.

Patryk BRAMBERT

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

KONDYCJA EKONOMICZNA CZŁONKÓW KLASTRA GRONO TARGOWE KIELCE

ECONOMIC CONDITION OF THE MEMBERS OF THE KIELCE TRADE FAIR CLUSTER

Streszczenie: Głównym celem pracy była ocena stopnia wykorzystania stymulant rozwoju wynikających ze współpracy w wiodącym kieleckim klastrze. Oparto się na analizie porównawczej kondycji ekonomicznej określonej grupy przedsiębiorstw klastra. Podstawą był zestaw wskaźników zyskowności i sprawności działania według danych z płatnych raportów o podmiotach i osobach wpisanych do sądowego rejestru. Uzyskano też model współpracy sieciowej. Badania objęły lata 2007–2013. Bycie w klastrze w różny sposób wpływa na rozwój ekonomiczny członków. Trzon silnych majątkowo przedsiębiorstw z jego rdzenia wzmocnił pozycję. Są one węzłami nowoczesnej sieci współpracy.

Abstract: The main aim of the study was to assess the utilisation level of development stimulants that result from the cooperation within the leading Kielce cluster. It was built on the comparative analysis of economic condition of a selected group of cluster members. The set of profitability and operational efficiency indexes was applied, according to the data obtained from the commercial reports concerning companies and physical persons registered in the National Court Register. The cooperation network model was also elaborated. The research encompassed the years 2007–2013. Cluster membership influences economic development of particular members differently. The position of the strongest core cluster members has been further strengthened. They have become the networking nodes for innovative cooperation.

Słowa kluczowe: klaster, przedsiębiorstwa, przychody, zyski, kapitał, współpraca sieciowa, Kielce

Key words: cluster, companies, revenues, profits, capital, cooperation network, Kielce

Wprowadzenie

Klasy mogą przyczyniać się do stymulowania wzrostu gospodarczego i poprawy znaczenia w określonym miejscu. Pojedyncze przedsiębiorstwa, gospodarka lokalna i regionalna oraz rynek narodowy czerpią wówczas wiele różnorodnych korzyści. Bliiskość podmiotów o danym profilu, z wysokim poziomem specjalizacji, silnie współdziałających, nawiązujących relacje biznesowe oraz społeczne, wspomaga procesy innowacji i uczenia się (Nowak, Brambert 2014; Brambert, Zieliński 2017). W klastrach możliwe jest uzyskanie efektu synergii w oparciu o koncepcję potrójnej helisy, tj. model innowacji, który obejmuje wzajemne złożone relacje następujące w procesie tworzenia wiedzy między partnerami: grupą przedsiębiorstw, sferą naukowo-badawczą i edukacyjną oraz sferą władz publicznych (Etzkowitz, Leydesdorff 2000; Porter 2003; Frankowska 2012; i inni). Ekonomiczne efekty funkcjonowania tych struktur sieciowych prowadzą m.in. do promocji obszaru, przyciągając inwestycje, dając impuls dla nowych przedsiębiorstw. Dochodzi do kumulacji: zatrudnienia, kapitału ludzkiego i kapitału finansowego.

Kapitał finansowy wraz z majątkowym stanowią główne czynniki kształtujące kondycję ekonomiczną każdego przedsiębiorstwa. To podstawowy mierzalny rezultat aktywności gospodarczej. Analizy kondycji ekonomicznej dokonuje się wg różnych ujęć. Zgodnie z uwarunkowaniami oceny przedsiębiorstw (cel oceny, rodzaj działalności, dostęp do odpowiednich danych) możliwa jest kombinacja kryteriów:

- płynności finansowej – zdolności do wywiązywania się z aktualnych zobowiązań;
- sprawności działania – umiejętności wykorzystywania posiadanych zasobów;
- rentowności (zyskowności) – zdolności do wytwarzania zysku w stopniu umożliwiającym finansowanie potrzeb bieżącej działalności i potrzeb rozwojowych;
- zadłużenia – rozmiaru, do jakiego podmiot może być finansowany przez długi;
- produktywności – poziomu produktywności aktywów oraz aktywów trwałych¹.

Dzięki tym kryteriom można w pewnym stopniu określić, czy dana jednostka gospodarcza wykorzystuje napotkane czynniki rozwoju, wśród których jedną z wielu wypadkowych jest współistnienie w klastrze.

Zgodnie z powyższym głównym celem badawczym pracy była ocena stopnia wykorzystania stymulant rozwoju wynikających z kooperacji w wybranym klastrze, który odzwierciedlony został przez stan kondycji ekonomicznej członków zrzeszenia. Opracowano także model współpracy sieciowej w klastrze na podstawie formalnych powiązań osobowych. Ramy czasowe dotyczą lat 2007–2013.

Przedmiot badań to grupa 86 (w 2013 r.) podmiotów klastra Grono Targowe Kielce (GTK), łącznie z jego koordynatorem – Izbą Gospodarczą GTK. Jest to największy i najstarszy klaster na terenie województwa świętokrzyskiego, który powstał w 2007 r.

¹ Na podstawie pełnych raportów o przedsiębiorstwach pochodzących z Krajowego Rejestru Sądowego (KRS), udostępnianych przez serwis Info Veriti Polska; <http://www.infoveriti.pl/>.

Koncentracja siedzib członków określa zakres przestrzenny do 6 miast (80% ogółu) i 11 obszarów wiejskich, przy czym Kielce (72%) wraz z obszarem podmiejskim skupiają 86% członków klastra. Jest to pierwszy w Polsce i jeden z pierwszych w Europie klaster targowo-kongresowo-usługowy. Założony został przez przedsiębiorców, z udziałem organizacji i wsparciem samorządu (inicjatywa oddolna i mieszana). Liderem klastra jest ośrodek wystawienniczy Targi Kielce, posiadający ogromny potencjał oraz stanowiący przewagę konkurencyjną danej gospodarki. Wokół niego zaistniał łańcuch kooperacji przedsiębiorstw w ramach określonych branż klastra: doradczej (24%), hotelarsko-gastronomicznej (23%), turystycznej i transportowej (22%), promocyjno-reklamowej (15%) oraz szkoleniowej (13%). Uzupełniają go powiązania z otoczeniem biznesu spoza klastra, m.in. z Kieleckim Parkiem Technologicznym lub Uniwersytetem Jana Kochanowskiego w Kielcach (Nowak, Brambert 2014).

Metodyka

W dążeniu do realizacji celu badawczego zinterpretowano wybrane wskaźniki arbitralnie obranej grupy przedsiębiorstw klastra GTK. Wzięto pod uwagę 5 wskaźników stosowanych w analizie zyskowności, które świadczą też o sprawności zarządzania. Są to:

1. przychody ze sprzedaży netto,
2. zysk/strata netto,
3. rentowność przychodów (stosunek zysku netto do przychodów ze sprzedaży),
4. zwrot z kapitału własnego, czyli ROE (stosunek zysku netto do kapitału własnego),
5. zwrot z inwestycji, tj. ROI (stosunek zysku netto i aktywów ogółem).

O ich wyborze zdecydowała możliwość uzyskania kompletnych danych. Badaniem objęto 22 (26%) podmioty gospodarcze klastra, które złożyły pełne sprawozdania finansowe z działalności za lata 2007–2012. Wykorzystano dane publikowane w: płatnych raportach o przedsiębiorstwach zarejestrowanych w KRS z bazy internetowego serwisu Info Veriti Polska, zestawieniach udostępnionych przez podmioty. Wykonano analizę porównawczą dla rezultatów finansowych z lat 2007 i 2012. Jeśli podmiot rozpoczął działalność między tymi latami, to zestawiono pierwszy możliwy rok, za który oddał sprawozdanie.

Następnie scharakteryzowano model współpracy sieciowej wg aktywnych do końca 2013 r. oficjalnych powiązań osobowych wśród 43 (50%) członków klastra. To podmioty cechujące się posiadaniem osobowości prawnej (S.A., sp. z o.o., spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia, samorząd gospodarczy) lub jej brakiem (sp.j.). Podstawą były raporty o osobach występujących w KRS, pochodzące z bazy Info Veriti. Zaliczono do powiązań te osoby, które w 2013 r. równolegle pełniły funkcje zarządcze (prezes, wiceprezes, członek rady nadzorczej, prokurent, członek zarządu, udziałowiec, wspólnik, akcjonariusz, przedstawiciel itd.) w przedsiębiorstwach z klastra.

Wyniki badań

Uwzględnione w analizie finansowej 22 podmioty prowadziły działalność w ramach 13 sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), stanowiąc ponad 80% sekcji gospodarki będących w klastrze. Dominowały sekcje: I (zakwaterowanie i gastronomia²) – 18% badanej grupy, R (rozrywka i rekreacja) i S (pozostała działalność usługowa) – po 14%, K (finanse i ubezpieczenia) oraz N (administrowanie i wsparcie) – po 9%.

Biorąc pod uwagę wyniki finansowe grupy spółek klastra GTK za lata 2007–2012 stwierdzono, że suma przychodów netto ze sprzedaży towarów i usług regularnie wzrastała (tab. 1). Ich poziom wzrósł w stosunku do 2007 r. o ok. 60,0 mln zł (36,4%), ze 162,2 mln zł do 221,2 mln zł. Zyski netto wykazały wahania, najwyższe były w 2008 r. – 24,5 mln zł, a najniższe w 2010 r. – 10,0 mln zł. Okres zamknął się z zyskiem 14,0 mln zł. Zysk (strata) netto przez to, iż jest związany z wielkością podatku dochodowego i tzw. obowiązkowymi składnikami zmniejszenia zysku (zwiększenia straty), to bardzo dobrze odzwierciedla skutki podjętych w danym roku decyzji inwestycyjnych.

Tab. 1. Wyniki finansowe badanej grupy przedsiębiorstw klastra GTK w latach 2007–2012

Wyszczególnienie			2007	2008	2009	2010	2011	2012
Przychody netto ze sprzedaży	ogółem	mln zł	162,20	176,17	179,76	200,74	234,09	221,21
Zysk netto			22,62	24,54	15,45	10,01	23,28	14,04
Rentowność przychodów (zysk netto/przychody ze sprzedaży)	średnia	zł	0,14	0,14	0,09	0,05	0,10	0,06
ROE – zwrot z kapitału własnego (zysk netto/kapitały własne)			0,19	-2,73	-0,03	0,37	0,31	0,62
ROI – zwrot z inwestycji (zysk netto/aktywa ogółem)			0,13	0,08	0,04	0,00	0,03	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy *Info Veriti*.

Spadek dotyczył rentowności przychodów, informującej jaka ich część stanowi zysk netto. Największa zyskowność przychodów – 0,14 zł – miała miejsce kolejno w latach 2007–2008, zaś minimalna – 0,05 zł – w 2010 r. Średni zwrot z kapitału własnego, który określa ile groszy czystego zysku udało się osiągnąć z 1 zł kapitałów własnych, poprawiał się począwszy od 2010 r. do osiągnięcia w 2012 r. maksimum, tj. 0,62 zł. Jest to tendencja centralna w zwiększeniu się możliwości wypracowania

² Zastosowano skrócone nazwy poszczególnych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007.

przez udziałowców zysków z inwestycji w formie wniesionych kapitałów. Ostatni wskaźnik – zwrot z inwestycji – świadczy o bardzo małej efektywności przedsiębiorstw. Największa średnia rentowność inwestycji miała wysokość 0,13 zł osiągniętych z 1 zł ogółu aktywów.

Porównanie indywidualnych wartości przychodów netto pozwoliło wskazać ich wzrost w 14 spółkach (64% grupy) w latach 2007–2012 (tab. 2). Podmioty te można skrupić w postaci branż: hotelarskiej (sekcja I), usług finansowo-ubezpieczeniowych (K i L), usług profesjonalnych, naukowo-technicznych, edukacyjnych oraz wspierających (M, P i N). Największy przychód w 2012 r. osiągnęły Targi Kielce, 45,1 mln zł. Na drugim miejscu był Bank Spółdzielczy w Kielcach z kwotą 39,4 mln zł, a za nim uplasowała się spółka szkoleniowa „SEKA” Oddział Kielce – 29,3 mln zł.

Tab. 2. Przychody i zyski/straty netto dla wybranych przedsiębiorstw klastra GTK osiągnięte w latach 2007–2012

Nazwa podmiotu (skrót)	Seksja PKD	Rok wejścia do GTK	Przychody netto		Zysk/strata netto	
			2007	2012	2007	2012
tys. zł						
CITY CORE	L	2007	6 728,22	10 568,85	53,11	289,65
D&J TECHNOLOGY	F		7 896,02	5 153,33	-278,87	25,83
HOTEL ŁYSOGÓRY	I		10 276,64	11 293,53	2 568,93	538,47
HUGO PL	R		1 792,36	1 364,73	1,89	-7,88
HW	I		1 531,13	612,94	80,49	-35,79
IZBA GTK	S		X	X	145,73	40,00
RPZ KIELCE	N		13 354,37	12 534,73	368,77	271,27
SEKA KIELCE	M		17 381,19	29 333,36	2 236,79	1 632,12
SIR	S		X	70,74	256,11	-21,77
ŚW. ZTIU	H		811,43	865,01	119,01	-47,70
TARGI KIELCE	N		36 085,09	45 100,96	8 535,84	10 187,03
KUROZWĘKI PAŁAC	I	2009	2 528,30	3 576,99	171,37	184,98
ŚCITT	P		-549,21	143,40	-92,40	18,08
HOTEL TĘCZOWY MŁYN	I	2010	480,98	4 115,02	-1 038,16	-471,28
PRINT MEDIA STUDIO	C		5 604,49	6 461,68	493,72	245,14
BIO-MED	E	2011	429,72	13 084,32	121,44	206,85
FUNDACJA CEL	S		19,40	7,48	1 275,56	296,07
FUNDUSZ	K		0,00	983,85	-89,21	2 563,75
KORONA	R		19 265,04	10 953,36	145,21	-9 947,94
BANK SPÓŁDZIELCZY	K	2012	21 822,59	39 380,19	4 052,67	6 477,93
CSK ZETO	J		17 500,41	10 347,49	4 195,26	1 876,98
VIVE TARGI KIELCE	R		3 417,94	15 258,23	-241,55	-283,92
Razem			162 203,50	221 210,19	22 615,67	14 037,87

Dane usystematyzowane wg chronologii przystąpienia podmiotów do klastra.

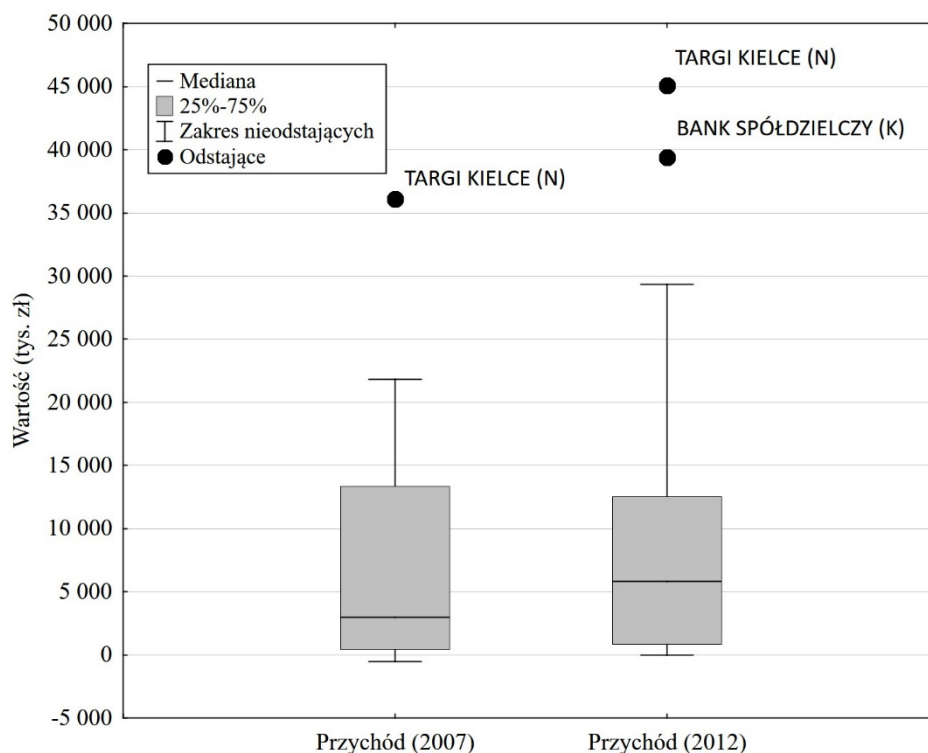
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy Info Veriti Polska.

Rozkład wartości przychodów netto badanych przedsiębiorstw klastra przedstawia większe i korzystniejsze zróżnicowanie przychodów w 2012 r. (ryc. 1). Mediana wartości wskaźnika była 2 razy większa w stosunku do 2007 r. wynosząc ok. 6 mln zł. Większa zmienność dotyczyła spółek o największych przychodach (powyżej 75. percentyla), gdzie wyodrębniono 2 przypadki wartości odstających, które istotnie odbiegają od pozostałych.

Podobny zespół czołowych przedsiębiorstw dotyczył zysku netto w 2012 r. Targi Kielce wykazały 10,2 mln zł zysku, a Bank Spółdzielczy w Kielcach 6,5 mln zł. Na trzeciej pozycji był Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego, który osiągnął wartość 2,6 mln zł. Tylko 8 jednostek gospodarczych odnotowało większy zysk niż w 2007 r. Wśród zmian w zadanych latach zwraca uwagę wzrost liczby przedsiębiorstw o wartościach nietypowych na tle wyraźnie niższych wyników zysku dla 50% spółek (rozstęp ćwiartkowy) – (ryc. 2). Widać znaczną efektywność w wykorzystaniu potencjału działalności targowo-kongresowej i pośrednictwa finansowego lub doradztwa biznesowego. Uzyskane słabsze zyski netto dotyczyły 7 podmiotów, a tyle samo przedsiębiorstw odnotowało lub powtórzyło straty. Największą stratę w 2012 r., równą ok. 10,0 mln zł, zarejestrowała spółka akcyjna zarządzająca kieleckim klubem piłkarskim Korona.

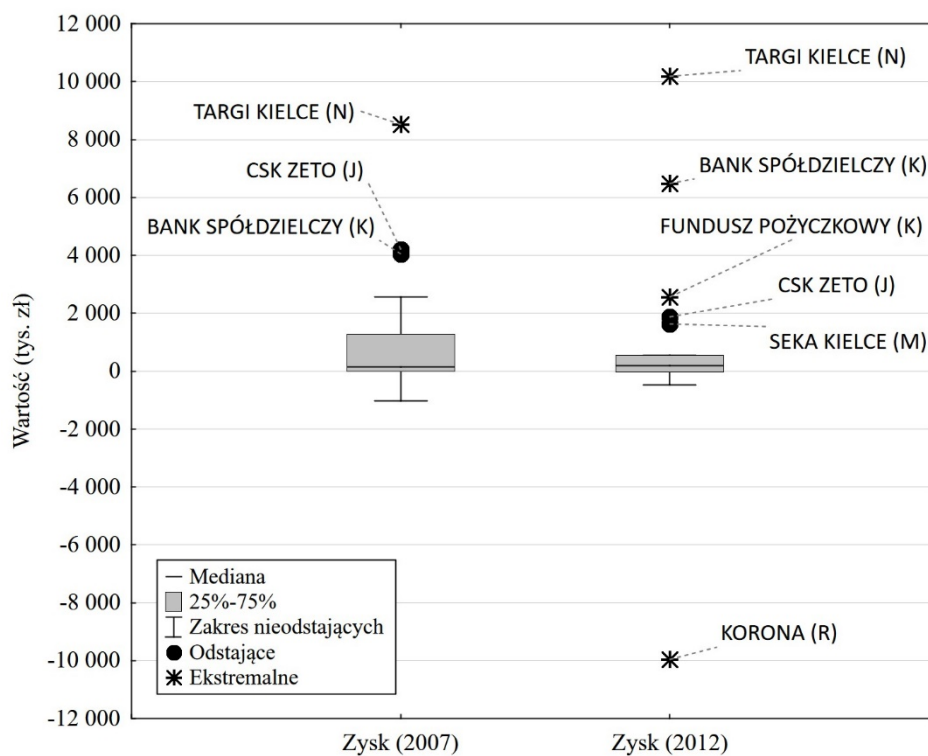
Warto ukazać profil podmiotów, które wykazały się równocześnie pozytywną zmianą przychodu i zysku. Są to jednostki: organizujące wsparcie targów i konferencji (Targi Kielce); udzielające finansowego wsparcia (Bank Spółdzielczy w Kielcach, Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego); zajmujące się ekologią i konsultingiem (Bio-Med); zarządzające nieruchomościami biurowymi (City Core); udostępniające obiekty atrakcyjne turystycznie („Zespół Pałacowy” w Kurozwałkach); doradcze i szkoleniowe (Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii). Są one wyznacznikiem siły ekonomicznej klastra GTK. Można je określić jako kluczowe spółki dla zrzeszenia. Nie są to więc interakcje jednostronne w rozumieniu oczekiwań wpływów od klastra, ale następować może sprzężenie zwrotne, tj. także „do środka”, do klastra i jego członków.

W ocenie sprawności zarządzania aktywnością podmiotów gospodarczych zestawiono analogicznie parametry efektywności finansowej (tab. 3). Tylko w przypadku Fundacji Centrum Europy Lokalnej w 2012 r. miał miejsce bardzo duży wzrost 3 wskaźników względem 2007 r. Były to najwyższe wartości zyskowności przychodów (39,57 zł), zwrotu z kapitału własnego (9,97 zł) i zwrotu z inwestycji (2,94 zł). Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii również miało taki charakter. Dodatkowo wzrosty zwrotu z kapitału własnego i zwrotu z inwestycji nastąpiły w 3 jednostkach: zarządzającej hotelem (D&J Technology), kredytowo-doradczej (Fundusz Pożyczkowy Województwa Świętokrzyskiego) i informatycznej (Centrum Systemów Komputerowych Zeto). Targi Kielce wykazały progres rentowności przychodów. Spółka City Core minimalnie poprawiła zyskowność przychodów i rentowności inwestycji.

Ryc. 1. Rozkład wartości przychodów netto przedsiębiorstw klastra GTK w latach 2007–2012

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 2. Rozkład zysku/straty netto przedsiębiorstw klastra GTK w latach 2007–2012

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 3. Wskaźniki sprawności działania i zyskowności dla wybranych przedsiębiorstw klastra GTK w latach 2007–2012

Nazwa podmiotu (skrót)	Seksja PKD	Rok wejścia do GTK	Rentowność przychodów		Zwrot z kapi- tału własnego		Zwrot z inwestycji	
			2007	2012	2007	2012	2007	2012
zł								
CITY CORE	L	2007	0,01	0,03	0,52	0,04	0,00	0,01
D&J TECHNOLOGY	F		-0,04	X	-0,15	0,02	-0,04	0,01
HOTEL ŁYSOGÓRY	I		0,25	0,05	0,18	0,02	0,16	0,02
HUGO PL	R		0,00	-0,01	0,02	-0,11	0,01	-0,01
HW	I		0,05	-0,06	0,14	-0,90	0,12	-0,32
IZBA GTK	S		X	X	1,00	0,34	0,53	0,18
RPZ KIELCE	N		0,03	0,02	0,17	0,02	0,06	0,02
SEKA KIELCE	M		0,13	0,06	0,23	0,07	0,15	0,05
SIR	S		X	-0,31	1,00	-0,05	1,00	-0,04
ŚW. ZTIU	H		0,15	-0,06	0,22	1,00	0,22	-0,08
TARGI KIELCE	N		0,24	0,23	0,21	0,12	0,18	0,06
KUROZWĘKI PAŁAC	I	2009	0,07	0,05	0,30	0,19	0,13	0,09
ŚCITT	P		0,02	0,13	-0,21	0,03	-0,10	0,01
HOTEL TĘCZOWY MŁYN	I	2010	-2,16	-0,12	-0,49	-0,10	-0,05	-0,02
PRINT MEDIA STUDIO	C		0,09	0,04	0,91	0,83	0,34	0,38
BIO-MED	E	2011	0,03	0,02	0,15	0,08	0,10	0,04
FUNDACJA CEL	S		0,51	39,57	0,40	9,97	0,38	2,94
FUNDUSZ POŻYCZKOWY	K		7,28	2,61	-0,01	0,18	0,00	0,04
KORONA	R		0,01	-0,91	-24,11	X	0,01	-3,39
BANK SPÓŁDZIELCZY	K	2012	0,19	0,16	X	X	0,01	0,01
CSK ZETO	J		0,24	0,18	0,17	0,17	0,15	0,16
VIVE TARGI KIELCE	R		-0,07	-0,02	-0,53	-0,39	-0,22	-0,10

Dane usystematyzowane wg chronologii przystąpień podmiotów do klastra.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy Info Veriti Polska.

Należy zaznaczyć, że wskaźniki efektywności działania i zyskowności przedsiębiorstw klastra GTK miały w głównej mierze niskie wartości, nieprzekraczające 1 zł, a w kierunku ujemnym nieprzewyższające 25 zł. Nie odnotowano wyraźniej poprawy skuteczności zarządzania w czasie zawiązania współpracy z funkcjonującym klastrem.

Zwiększenie przychodów i zysków, w tym obniżanie kosztów działalności, to zasadnicze wyznaczniki efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw. Mogą powodować rozrost przedsiębiorstwa, m.in. w postaci inwestycji w środki trwałe, powstania oddziału, wejścia na rynek giełdowy. Klastr może być środowiskiem, które niekoniecznie determinuje, ale przynajmniej sprzyja szybkim i elastycznym reakcjom na określone zachowania rynku. Przejawem tego są wymieniane w ramach kontaktów biznesowych, często nieformalnych, informacje i wiedza, na temat szans lub zagrożeń zachodzących w danej branży, których w porę może nie dostrzec inny podmiot. To również personalne relacje partnerskie, które częściej mogą zdarzać się w klastrze,

ponieważ cechuje go większy poziom zaufania wobec powiązanej jednostki niż w przestrzeni niezrzeszonej. Dochodzi do wymiany osób z zasobem wiedzy, kompetencji i kapitału w składach zarządów, rad nadzorczych, czy prokurentów. Ma miejsce proces tworzenia powiązań osobowych między podmiotami, co sprzyja współpracy sieciowej. Nie bez znaczenia dla ich efektywności są powiązania kapitałowe.

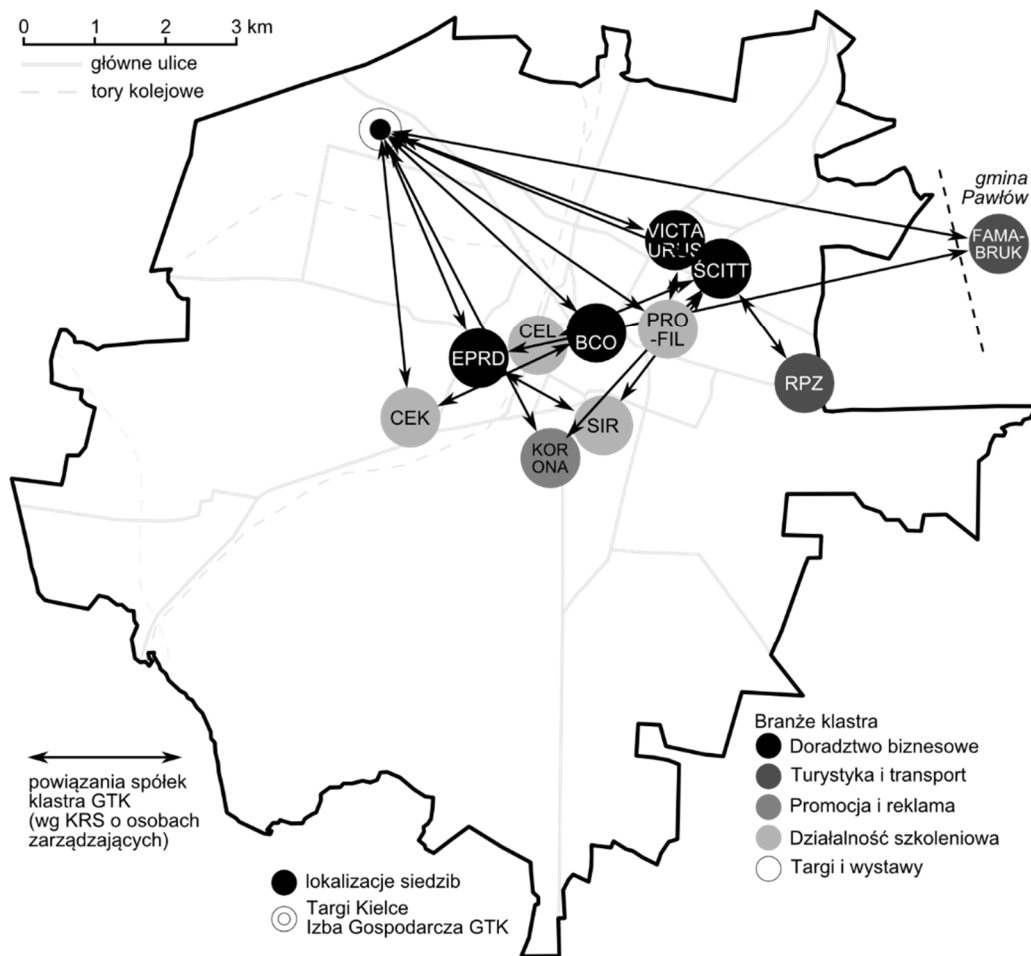
W tym ujęciu zbadano istniejącą w 2013 r. sformalizowaną sieć powiązań osobowych wśród podmiotów GTK, opracowując adekwatny schemat przestrzenny (ryc. 3). Obszar działania sieci współpracy obejmuje Kielce i gminę Pawłów (powiat starachowicki). Zarządcze relacje osobowe wykryto w grupie 13 (30%) spośród 43 przedsiębiorstw. Ze względu na formę prawną podstawę sieci współpracy stanowią:

- spółka jawna: BCO Biuro Doradztwa Biznesowego (BCO);
- fundacja: Fundacja Centrum Europy Lokalnej (CEL);
- stowarzyszenie: Stowarzyszenie Integracja i Rozwój (SIR);
- samorząd gospodarczy: Izba Gospodarcza Grono Targowe Kielce (koordynator klastra);
- spółki akcyjne: Targi Kielce, Korona;
- spółki z ograniczoną odpowiedzialnością: CEK, EPRD – Biuro Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego, Fama-Bruk, „PRO-FIL” Powszechny Ruch Oświatowy, Rejonowe Przedsiębiorstwo Zieleni (RPZ), Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii (ŚCITT), „Victaurus Polska”.

Zgodnie ze strukturą branżową klastra, podmioty były zaangażowane głównie w branżę doradztwa biznesowego i szkoleniową (po 29%). Centrum targowo-kongresowe Targi Kielce i koordynator klastra odgrywały najważniejszą rolę w zawiązanej sieci współpracy. Izba Gospodarcza GTK była partnerem dla 64% podmiotów, w tym dla wiodącej spółki. Wynika to w dużym stopniu z 4-letniej kadencyjności zarządu klastra, którego skład zostaje wybrany w trakcie walnego zgromadzenia. To zjawisko naturalne w takich strukturach zarządzania, dające możliwość wdrożenia własnych doświadczeń w rozwijaniu konkurencyjności sektora danego klastra.

Przepływy zasobów ludzkich dokonane zostały w ramach jednostek mocno skorelowanych z rozwojem przedsiębiorstw i przedsiębiorczości (konsulting, szkolenia). Osoby z tych przedsiębiorstw zwykle charakteryzują się wysokimi umiejętnościami ekonomicznymi i menadżerskimi. Wpływają więc w sposób bezpośredni na kierunek wzrostu klastra GTK wykorzystując sposoby i metody poznane, wykorzystywane lub opracowane na gruncie własnych działalności, z dużym doświadczeniem rynkowym.

Specyfika sieci współpracy oraz prorozwojowe cele klastra GTK pozwalają stwierdzić, iż klaster przywiązuje dużą wagę do efektów zewnętrznych aktywności – aby upowszechniać wzory dobrych postaw i praktyk przedsiębiorczości. Łączna przewaga w strukturze sieciowej instytucji wspomaganie biznesu potwierdza niejako bardzo istotną ich rolę w procesie kształcenia kadr dla biznesu w Kielcach i województwie świętokrzyskim. Potencjał kadrowy to jeden z elementów stanowienia przewagi konkurencyjnej obszarów, który prowadzi do gospodarki opartej na wiedzy.

Ryc. 3. Mapa współpracy sieciowej spółek klastra GTK wg powiązań osobowych w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z bazy Info Veriti Polska.

Pozostałe powiązania sieciowe odbywały się między przedsiębiorstwami rozlokowanymi na osi z południowego-zachodu na północny-wschód Kielc. W przeciwieństwie do północno-zachodniego kierunku ciężenia relacji te partnerstwa nie były liczne. Ważne jest jednak, iż podmioty ze zbieżnych branż potrafiły nawiązać relacje formalne na poziomie wymiany „kapitału ludzkiego”. Do tego najczęściej następowały one pomiędzy jednostkami doradztwa biznesowego a szkoleniowymi (np. „Victaurus Polska” i Szkoły „PRO-FIL”). Drugie po Izbie GTK pod względem kooperacji osób jest Świętokrzyskie Centrum Innowacji i Transferu Technologii, które rozwinęło wpływy dotyczące 5 partnerów (Fundacja CEL, Korona, Rejonowe Przedsiębiorstwo Zieleni, Stowarzyszenie Integracja i Rozwój, Targi Kielce).

Podsumowanie

Członkowie klastra w różny sposób wykorzystują stymulanty rozwoju będące rezultatem współpracy sieciowej. Nie dla wszystkich jest to na tyle silny bodziec, by

przewyższył pozostałe wektory oddziaływań ekonomicznych i rejestrują spadki wskaźników. Ogólnie niejednorodna była sytuacja usprawnienia zarządzania przedsiębiorstwem, przy czym to nie jest tylko rezultat jednego czynnika, a wielu innych skomplikowanych procesów gospodarczych.

Klaster posiada w składzie bardzo silne majątkowo przedsiębiorstwa, które – na czele z podmiotem wiodącym – wzmocniły swoją sytuację finansową, a przez to rynek regionalny. Stanowią one rdzeń klastra, gdyż cechują się dużą aktywnością i zaangażowaniem w jego funkcjonowanie, działają w regionie zakorzenienia na rzecz rozwoju wiodącego sektora, związane są silnymi relacjami współpracy (Andersson i in. 2004; Przygodzki 2007).

Klaster GTK sprzyja działaniom dostosowanym do bieżącej sytuacji rynkowej. Dzięki współpracy w sieci efekty zewnętrzne rozchodzą się na inne podmioty i obszary. Członkowie GTK są węzłami nowoczesnej sieci współpracy, która koncentruje się na wzroście branży targowo-kongresowej w regionie scalonej z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy. Ważna jest też sieć kooperacji nieformalnej. Jest ona zapewne dobrze rozwinięta, ale trudna do oszacowania ze względu na niechęć przedsiębiorców do ujawniania jej elementów.

Literatura

- Andersson T., Schwaag-Serger S., Sörvik J., Wise Hansson E., 2004, *The Cluster Policies Whitebook*, International Organisation for Knowledge Economy and Enterprise Development, Malmö.
- Baza danych o przedsiębiorstwach Info Veriti, Info Veriti Polska; <http://www.infoveriti.pl>.
- Brambert P., Zieliński A., 2017, *Atrakcje a możliwości rozwoju klastra turystycznego na przykładzie południowo-wschodniej części regionu świętokrzyskiego*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, nr 473, s. 107–116.
- Etzkowitz H., Leydesdorff L., 2000, *The Dynamics of Innovation: From National Systems and „Mode 2” to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations*, Research Policy, 29, 2, s. 109–123.
- Frankowska M. (red.), 2012, *Tworzenie wartości w klastrze*, PARP, Warszawa.
- Nowak E., Brambert P., 2014, *Klaster Grono Targowe Kielce jako stymulator rozwoju regionu świętokrzyskiego*, [w:] Ciok S., Janc K. (red.), *Współczesne wyzwania polityki regionalnej i gospodarki przestrzennej. T. 2*, Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego, 33/2, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław, s. 195–207.
- Porter M. E., 2003, *The Economic Performance of Regions*, Regional Studies, 37, 6–7, s. 549–578.
- Przygodzki Z., 2007, *Clusters in supporting innovativeness of a region. Implementing Regional Innovation Systems (RIS) conception in structural policy programs in Poland*, [w:] *L'Europe et le développement regional. Politiques communautaires, entrepreneuriat et mobilisation de la société civile*, PGV/AESIC ISLA-Lisboa, Lizbona, s. 268–273.